

Date importante despre orasul Timisoara

www.primariatm.ro/index.php?menuId=2&viewCat=65&viewItem=116

? In anii 101 - 103 si 105, romanii sub conducerea imparatului Traian au cucerit Dacia in doua razboaie sangeroase. Banatul a fost numit de cuceritori 'DACIA RIPENSIS'.

? Pe locul unde se afla astazi Timisoara se crede ca se gasea inca de pe vremea dacilor o localitate numita ZAMBARA. Istoriograful Ptolomeu pomeneste acest nume in secolul al doilea inainte de Cristos. Nu se poate stii cu precizie daca aceasta localitate sau alta, intemeiata de catre romani s-a numit mai tarziu TIBISCUM. In orice caz este foarte probabil ca acest din urma oras, numit 'MUNICIPIU' pe un document contemporan, este la originea Timisoarei de azi.

? In timpul navalirilor barbare, mai ales de catre avari, in locul 'CASTRULUI ZAMBARA', care se ruinase, se ridica localitatea 'BEGUEY' numire luata de la raul Beghei.

? Locul unde s-a zidit centrul militar important 'ZAMBARA', mai apoi 'BEGUEY' a fost ales din motive si calcule strategice si nu la intamplare, fiind situat la confluenta raurilor Timis si Beghei.

? Abia in anul 1212 se pomeneste despre 'CETATEA TIMISULUI' (Castrum Temesiensis) intr-un document al regelui Andrei II. Timisoara era deci in acel moment loc fortificat 'CASTRUM' si e posibil ca a avut acest caracter inca de la intemeierea ei.

? Calatorul turc Evlie Celebi ne-a lasat o descriere a Timisoarei din anul 1660. Redam unele parti mai

PRIMARIA MUNICIPIULUI TIMISOARA

interesante din expunerea lui Celebi. Fortificatia Timisoarei are cinci porti, construite din lemn, boltite si avand usi de fier, puternice si mari. Portile se inchid in fiecare seara, ridicandu-se podul care leaga poarta cu imprejurimea. Celebi ne lasa scris ca: 'Marea cetate s-a zidit in anul 1052.'

? Dupa moartea ultimului rege din dinastia arpadiana (1301) pe tronul Ungariei urmeaza regi din dinastia franceza a angevinilor. Urcat pe tron in anul 1307, Carol Robert de Anjou nu se simte in siguranta in capitala sa Buda, unde il amenintau puternicii sai dusmani din nobilimea maghiara. Da ordin sa se construiasca la Timisoara cladirile necesare spre a instala curtea si dregatoriile. In opt ani, mesteri italieni ridica un palat regal stralucitor, se perfectioneaza fortificatiile, se aduc soldati, se instaleaza negustori. Din localitatea saracacioasa, fara importanta, Timisoara devine de azi pe maine un adevarat oras, o capitala. Regele Carol Robert isi muta resedinta la Timisoara in anul 1316. Castelul construit pentru resedinta regelui, forma doua dreptunghiuri, cu laturile dirijate spre cele patru puncte cardinale, inconjurate de ziduri si de santuri, legate intre ele printr-un pod si un turn puternic fortificat.

? La sfarsitul anului 1317 moare regina Maria Caterina, prima sotie a regelui Carol Robert, fiind inmormantata in noua capitala.

? Regele Carol Robert se casatoreste a doua oara cu sora imparatului Frederic al VII- lea. In anul 1319 moare si aceasta sotie in palatul din Timisoara, inmormantata fiind in catedrala catolica din Oradea.

? A treia sotie a regelui Carol Robert, Elisabeta, fiica regelui polon Vladislau petrece numai primii ani ai casatoriei in palatul regal din Timisoara. Prin aceasta din urma casatorie, celebrata la Buda in anul 1320, prestigiul regelui creste iar criticile contra vietii desfrantate pe care o dusesese, amutesc.

? Timisoara ramane capitala tarii pana in anul 1325. Dupa mutarea capitalei la Visegrad, apoi la Buda,

PRIMARIA MUNICIPIULUI TIMISOARA

regele mai vine in doua randuri la Timisoara. O data in anul 1330, cand porneste nesocotita expeditie contra voievodului Basarab din Tara Romaneasca. Rezultatul expeditiei a fost dezastruos, insusi regele abia putandu-si salva viata.

? A doua oara Carol Robert vine la Timisoara, la sarbatorile Craciunului din anul 1332, pentru ultima data in Timisoara.

? Dupa moartea regelui Carol Robert in anul 1342, palatul regal din Timisoara ajunge bun al coroanei. Regii si persoanele princiare, in timpul sederii sau trecerii lor prin Timisoara locuiesc in palatul regal.

? Regele Ludovic cel Mare a vizitat Timisoara in doua randuri. Prima data in anul 1358, cand porneste o expeditie impotriva despotului sarb Uros, iar a doua oara in anul 1368 cand porneste la razboi impotriva lui Vlaicu Voda, domnul Munteniei.

? In anul 1385, vaduva lui Ludovic cel Mare, regina Elisabeta sta impreuna cu fiica sa Maria mai mult in palatul regal din Timisoara.

? Regele Sigismund insotit de sotia sa Maria, vine la Timisoara in anul 1389 si ramane aici aproape doi ani. De aici conduce operatiunile militare contra voievodului sarb Stefan. In anii 1396, 1397, 1409, 1426, 1428, regele Sigismund sta vreme indelungata la Timisoara, de unde dirijeaza operatiunile militare contra turcilor.

PRIMARIA MUNICIPIULUI TIMISOARA

? Intre timp Timisoara a pierdut importanta politica si administrativa odata cu plecarea curtii a castigat in sa o importanta militara din ce in ce mai mare. Cetatea Timisoarei se considera ca una din cheile rezistentei contra turcilor.

? In acest timp critic pentru crestinatate, apare romanul Ioan Corvinul de Hunedoara. Prin faptele sale glorioase, Ioan Corvinul ajunge Voievod al Ardealului, Ban al Severinului, Comite permanent de Timis, iar intre anii 1446 - 1453 guvernator al Ungariei. Acest erou al crestinatatii pleaca in anul 1443 din Timisoara in expeditia cea lunga, acoperindu-se de glorie in luptele cu turcii date in muntii Balcanilor.

? In anul 1443 a fost in Timisoara un cutremur de pamant atat de puternic, incat s-a daramat o parte din palatul regal o parte din fortificatiile cetatii si mai multe edificii.

? In urma dispozitiei din 8 august 1455 data de catre regele Ladislau a introdus pe Ioan Huniade in posesiunea cetatii Timisoara si ceea ce ii apartin.

? La 24 ianuarie 1458 a fost ales ca rege al Ungariei Matei Corvin, fiul cel mic al lui Ioan Corvin care murise in luptele cu turcii.

? Matei Corvin, nascut la Cluj de origine romana a fost cel mai mare rege al Ungariei, mare viteaz, bun luptator, cinstit si un rege drept. Matei ca rege vine la Timisoara, in palatul in care a copilarit si isi petrece timpul in sanul familiei.

PRIMARIA MUNICIPIULUI TIMISOARA

? In 10 august 1514, Timisoara e asediata de trupelor revolutionare ale lui Gheorghe Doja. Toma arhiepiscopul de Strigoniu, la indemnul Papei Leon al X lea, predica o cruciada contra turcilor. Peste 70.000 de tarani dornici sa scape de tirania nobilimii se inscriu sub steagul lui Doja. Cruciada se transforma intre revolutie a iobagilor, impotriva nobililor. De la Buda, Doja trece Tisa, pe la Seghedin, ajunge la Nadlac, Siria, Soimos, Lipova apoi ajunge la Timisoara, unde isi aseaza tabara pe campia Ulicia. Rascultatii lui Doja, dupa lupte duse mai bine de o luna sunt infranti. Doja cu toti capitaniii sai sunt prinsi si intemnitati, supusi la foame si grele torturi. Dupa 15 zile Doja a fost asezat intr-un tron inrosit in foc si i s-a pus pe cap o coroana de fier inrosita. Astfel, se stinge in cele mai grele chinuri martirul Gheorghe Doja pentru ca vroia in anul 1514 ca iobagii sa nu mai fie socotiti drept vite, ci fiinte omenesti.

? In locul unde Doja a suferit cumplitele chinuri se afla azi statuia Fecioarei Maria, din Piata Maria, iar strada se numeste Gheorghe Doja.

? Dupa mai multe lupte cu turcii, Timisoara cade in mainile turcilor, in ziua de 26 iulie 1552, comandantul Losoncius a predat cetatea cu conditia ca trupele sa poata parasi cetatea nestingherite, dar turcii nu s-au tinut de cuvant si au ucis pe toti care ieseau din cetate. Astfel, asupra Timisoarei si Banatului s-a lasat intunericul unei dominatii otomane de 164 de ani.

? Turcii si-au dat seama de importanta strategica a Cetatii Timisoarei si de aceea ii repara zidurile si-i aduc mai multe imbunatatiri. Castelul cetatii, adica fostul palat a lui Huniade serveste drept locuinta pentru pasa. Turnul de apa e sistat, iar insula ia numirea de Palanca Mica si se populeaza din nou. Palanca Mare, care se intindea spre rasaritul orasului, acum se extinde spre nord si apus. Pe langa mlastinile care serveau de fortificatii naturale si care inconjurau Timisoara, turcii ridica intarituri, palisandre de stejar si sapa santuri adanci in jurul Timisoarei.

? In anul 1716, cand printul Eugeniu de Savoya ataca Timisoara, intampina a rezistenta foarte indarjita pentru ca cetatea pe langa fortificatiile facute de catre turci si cele naturale, intreg teritoriul dinspre Palanca Mare era o mlastina inundata de apele Begheiului. Atacul a inceput asupra casei de vilegiatura a pasei, care era in cartierul Palanca Mare. In 29 August e cuprinsa moscheea din Palanca Mare. Armata turceasca vazand ca

PRIMARIA MUNICIPIULUI TIMISOARA

orice rezistentă e inutilă capitulează în ziua de 12 octombrie 1716. Iesirea trupelor turcești s-a făcut în 17 octombrie 1716 pe poarta Belgradului.

? Intrarea în cetate a lui Eugeniu de Savoia ca învingător s-a făcut în 18 octombrie, ziua sa de naștere (10 octombrie 1663, Paris), pe poarta numită 'Poarta Printului Eugen'. Drept amintire, Printul Eugen da pusei un ceas de aur, iar pusa ofera învingătorului un cal arab de rasă.

? Papa Clemente al XI trimite lui Eugeniu de Savoia o sabie sfântă, o pălărie de hermelina împodobită cu diamante și pietre scumpe.

? Astfel, Timisoara și Banatul, după 164 de ani de dominație turcească ajung iar în stăpânirea creștinilor. Pacea de la Passarowitz din anul 1718 consfințește pentru turci pierderea Banatului, Olteniei și a unei părți din Serbia.

? După scuturarea jugului turcesc, orașul Timisoara și Banatul ajung sub conducerea militară imperială. Comandant al cetății Timisoara e numit contele Pavel de Vallis. Provincia sub numele 'Banatul Timișean' nu e atașată Ungariei, ci guvernată ca o provincie catolică - dându-i-se o administrație cu totul separată de cea a Ungariei.

? Printul Eugeniu de Savoia recomandă, iar împăratul numește drept guvernator al Banatului Timișean pe general de cavalerie Mercy Claudius Florimund. Printul Eugeniu de Savoia da lui Mercy severe dispoziții ca în cetatea Timișoarei să nu primească decât germani romano-catolici, căci numai ei erau de toată încrederea.

PRIMARIA MUNICIPIULUI TIMISOARA

? Guvernatorul Claudius Mercy s-a revelat in sarcina dificila ce i s-a incredintat ca un organizator si un gospodar exceptional. Pentru orasul Timisoara, in special, contele Mercy a facut atat de mult incat trebuie sa-l consideram ca adevaratul intemeietor al orasului modern. Ambitia lui a fost sa faca din Timisoara cel mai frumos oras din imperiu.

? In cei 12 ani cat a comandat regiunea, contele Mercy a inceput secatuirea mocirlelor, canalizand Begheiului, a incurajat agricultura si a pus bazele unei industrii in floritoare intr-un cartier nou creat (Fabrica). Sub guvernarea lui a inceput construirea cetatii moderne, o serie de edificii publice existente si astazi, au fost cladite in anii aceia. Numit in 1733 comandantul trupelor din Italia, contele Mercy a cazut pe campul de lupta langa Parma, dar urmasii lui au continuat opera inceputa.

? La sfarsitul secolului al XVIII lea, orasul Timisoara este socotit drept unul dintre cele mai frumoase si curate orase ale Europei.

? In anul 1781, Timisoara e declarat municipiu (oras liber regesc) prin diploma lui Iosif al II lea, din 21 Decembrie 1781. Aceasta diploma e reinnoita de catre imparatul Leopold al II lea, iar in anul 1790, inscrisa in legile tarii.

? In anul 1809 visteria si tezaurul imperial e mutat de la Viena la Timisoara ca nu cumva sa ajunga in mainile lui Napoleon. Tezaurul e adus de militia orasului, infiintata in anul 1808, avand in grija paza orasului si stand in permanenta de veghe la portile cetatii.

PRIMARIA MUNICIPIULUI TIMISOARA

? Ecoul evenimentelor din 15 martie 1848 din Pesta ajunge în Timisoara la 18 martie. În aceasta zi se ține o adunare populară, în fața Primăriei, sub conducerea primarului Ion Preyer. Adunarea asigură pe împărat de atașamentul și netărmuritul devotament al cetățenilor față de tron. Ungurii ridică steagul răzvrătirii și al despartirii de Austria. În ziua de 10 octombrie 1848, generalul Rucavina proclamă stare de asediu pe teritoriul Timisoarei. Trupele revoluționare maghiare vin spre Timisoara cu 6.000 de soldați și 300 de tunuri. În 26 aprilie 1849, Bem conducătorul suprem al revoluționarilor trece prin comunele Urseni, Giroc, Freidorf și atacă avanposturile Timisoarei, dar fără rezultatul dorit. Asediul ține 107 zile, în care timp Timisoara suferă din cauza lipsei de alimente și a scumpetei. Dacă lupta de la Sanandrei armata maghiară se destramă. Banatul și Timisoara e din nou desfacută de Ungaria, Timisoara ajunge capitala 'Voivodinei sârbești și Banatului Timisan', înființată prin rescriptul imperial din 18 noiembrie 1849. Guvernator e numit contele Ion Coronini Cronberg, dar în anul 1860 Voivodina se desființează, iar Banatul e cedat Ungariei.

? În anul 1723 se încep fortificațiile cetății Timisoara, care se termină în anul 1765, piatra fundamentală s-a așezat în 25 aprilie 1723.

? Contele Mercy în anul 1728 canalizează apa Begheiului, fapt care dă Timisoarei un nou îmbold de dezvoltare.

? În anul 1774 se face încercarea de alimentare cu apă potabilă a Timisoarei, aducându-se în cetate, apă, din cartierul Fabrica, pe o teavă groasă, acest apeduct e o realizare pentru acea perioadă.

? În anul 1771 se deschide prima tipografie în Timisoara, e tipografia Matei Heimerl. În această tipografie se tipăresc mai multe calendare.

? În jurul cetății, radial s-au dezvoltat noi cartiere, cel mai vechi este 'Maierle Romane', înființat în anul

PRIMARIA MUNICIPIULUI TIMISOARA

1718 (actualul cartier Elisabetin). In anul 1720 se infiinteaza cartierul 'Fabrica', iar in anul 1744 ia fiinta cartierul 'Iosefin'.

? Orasul Timisoara se dezvolta, cetatea si zidurile de aparare devin inutile si incepe demolarea zidurilor si portile cetatii, incepand cu anul 1892 si pana in 1910 cartierele unindu-se cu Cetatea.

? In anul 1731 - 1734 s-a construit Primaria Veche in Piata Libertatii, care s-a mai numit si Primaria Noua si Primaria Germana.

? Biserica ortodoxa sarba din Piata Unirii este construita intre anii 1744 - 1748, turnurile sunt reconstruite intre 1791 - 1792.

? Prefectura Veche din Piata Unirii este construita intre 1754 - 1774 si s-a mai numit Casa Presedintelui si Palatul Baroc.

? Biserica Domul romano-catolic din Piata Unirii este construita intre anii 1736 - 1774, are 9 altare si o frumoasa orga.

? Palatul Dicasterial s-a zidit imediat dupa 1849, pentru a servi ca sediu 'Voivodinei'.

PRIMARIA MUNICIPIULUI TIMISOARA

? Acestea sunt doar cateva din vechile constructii, care mai sunt si azi in Timisoara si fac parte din frumoasa arhitectura a orasului.

? In partea a doua a secolului XIX o avalansa de noutati tehnice revolutioneaza viata urbana a orasului Timisoara:

? In 1853 se introduce in oras telegrafia;

? In 1857 se introduce iluminatul public cu gaz, Timisoara este primul din tara;

? In 1857 se leaga orasul la reseaua feroviara europeana;

? In 1867 ia fiinta in Timisoara, Societatea de tramvaie cu cai care sa usureze comunicatia intre cartierele orasului.

? In 1881 se instaleaza moderna retea telefonica;

? In 1884 Timisoara este primul oras din Europa cu strazile iluminate electric;

? In 1895 incepe asfaltarea strazilor;

? In 1899 se pune in functiune tramvaiul electric, inaintea multor orase mari din Europa;

? Intre 1912 - 1914 se modernizeaza reseaua de apa si canal;

? Timisoara s-a mai numit: orasul florilor, orasul parcurilor, orasul gradina. Timisoara a avut un cult pentru cresterea florilor si foarte multe gradinarii vestite in Balcani si in toata Europa.

? Timisoara in timpul primului razboi mondial 1914 - 1918: In 26 iulie 1914 apar pe zidurile orasului afisele de mobilizare generala. Presa din Timisoara in cei doi ani de la inceputul razboiului a scris cat se poate de rezervat despre Romania si lasa sa se intrevada ca Romania va intra in razboi, alaturi de Austro-Ungaria. Cand insa in anul 1916, Romania declara razboi puterilor centrale, ziarele timisorene, duc o campanie de

PRIMARIA MUNICIPIULUI TIMISOARA

nemaipomenita ura impotriva tuturor politicienilor din Regat. In 7 septembrie 1916 se introduce in Timisoara si in intreg Banatul starea de asediu. Cele mai multe scoli, pe durata razboiului au fost rechizitionate, servind de spitale militare. In toamna anului 1918, prabusirea frontului Austro-Ungar produce in Timisoara mari tulburari si miscari de strada. Manifestantii darama in 26 octombrie 1918 statuia generalului Anton Scudier, monumentul lui Coronini, fost general austriac si in 27 octombrie profaneaza monumentul victoriei din fata primariei.

? In 28 iulie 1919 Timisoara ajunge sub stapanire romaneasca.

? Duminica, 3 August 1919 la ora 8 dimineata, intra in Timisoara trupele romane, sub comanda colonelului Economu. La vama orasului, trupele sunt intampinate de o multime de oameni, imbracati in haine de sarbatoare, in frunte cu prefectul dr. Aurel Cosma care emotionat de maretia evenimentului istoric, binecuvanteaza pe cei care vin pentru a restabili o dreptate istorica. In 10 august 1919 se tine in Timisoara o mare adunare populara a tuturor banatenilor, in care cei peste 40.000 de participanti voteaza rezolutia unirii banatului cu Romania.

Octavian Lescu